

Sporočila ankete ZSSS o upokojevanju v Sloveniji 3. 10. do 6. 11. 2023:

1. Cilji pokojninske reforme bi morali biti višje neto pokojnine, izboljšanje socialne varnosti upokojencev ter vzdržnost pokojninskega sistema in njegova transparentnost. Pokojnina bi morala pokriti polno oskrbo v domu za starejše.
2. Pokojninska doba je edini pravični upokojitveni pogoj in 40 let pokojninske dobe mora zadoščati za pravico do starostne pokojnine.
3. Ne podpirajo pogojevanja zvišanja neto pokojnin z dvigom upokojitvene starosti za dve leti.
4. Stiska zaradi poslabšanega zdravja je temeljni razlog, zaradi katerega se ljudje želijo upokojiti. S starostjo in poslabšanjem zdravja je namreč izpolnjevanje delovnih nalog vse težje ter povečuje se psihični napor in stres. Ocenjujejo, da bi starejši lahko svojo delovno aktivnost podaljšali oz. lažje zdržali do upokojitve na podlagi prilagoditve delovnega mesta. In sicer 5 let pred upokojitvijo:
 - a. postopno skrajšanje dnevnega delovnega časa – najprej na 6 ur in nato na 4 ure dnevno,
 - b. znižanja norm in delovnih obremenitev (trenutno pa je obremenitev mladih in starejših enaka),
 - c. ali prezaposlovanja na lažja delovna mesta,
 - d. neto plača se ne sme znižati zaradi teh prilagoditev.
5. Starejši zaznavajo diskriminacijo po starosti (poklicno ne napredujejo več, prezaposli se jih na delovna mesta, ki se nato ukinejo, odvzem vodilnega položaja, negativni odnos, če si več na bolniški, novozaposleni se razvrščajo v višje plačilne razrede). A tudi zaznavanje mlajših, da se delo starejših bolj ceni zaradi njihovih izkušenj in so ti zato prenapihnjani.
6. 43 % anketiranih ne zaupa ali sploh ne zaupa slovenskemu pokojninskemu sistemu.
7. Mladi so se navadili razmišljati, da zanje pokojnin verjetno ne bo.

Odgovori 2163 anketiranih predstavnikov aktivne generacije kažejo:

Najpomembnejša ovira za daljšanje delovne aktivnosti je po njihovem mnenju:

- 85 % slabo zdravstveno stanje
- 64 % stres na delovnem mestu
- 51 % neprilagajanje delovnih obremenitev starejšim (nižja norma, skrajšanje delovnega časa)
- 48 % slabi odnosi v delovnem okolju.

Občutijo naslednje zdravstvene težave, povezane z delovnimi obremenitvami:

- 59 % splošna utrujenost
- 46 % mišično-kostne bolečine
- 39 % stres, depresija, tesnoba
- 35 % težave z očmi
- 20 % glavobol
- 10 % težave s sluhom.

Zmožnost za delo se z leti zmanjšuje zaradi naslednjih razlogov:

- 64 % hitreje se utrudim
- 50 % slabše vidim
- 34 % upad mišične moči
- 18 % slabše slišim.

26 % vprašanih, navaja, da imajo kronično bolezen, 7 % pa poklicno bolezen.

33 % jih meni, da bodo lahko delali dlje od 60. leta starosti, pri tem pa jih 69 % meni, da se bodo upokojili stari več kot 60 let.

Le 9 % namerava podaljšati delovno aktivnost po izpolnitvi upokojitvenih pogojev, med temi jih bo 59 % podaljšalo zaradi pridobitve višje odmere pokojnine, 44 % zaradi prevelika izpada dohodka, 44 % ker radi opravljajo svoje delo, 25 % odplačevanje kredita, 24 % dobrega zdravstvenega stanja.

18 % se jih namerava upokojiti z manj kot 40 let pokojninske dobe ob izpolnitvi starostnega pogoja 65 let.

22 % jih poroča, da je njihovo zdravstveno stanje slabo ali zelo slabo.

74 % jih meni, da bi moral biti ključni cilj pokojninske reforme zvišanje neto pokojnin, 62 % izboljšanje socialne varnosti upokojencev, ter 43 % vzdržnost pokojninskega sistema in 42 % njegova transparentnost. Le 3 % jih meni, da bi cilj moral biti zvišanje upokojitvene starosti. 40 let pokojninske dobe pa se sprejema kot zadosten pogoj za pravico do pokojnine. 3 % menijo, da pokojninska reforma ni potrebna.

68 % jih pričakuje, da bo njihova pokojnina tako nizka, da bodo potrebna velika odrekanja ali da z njo ne bodo zmogli shajati.

65 % jih je vključenih v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje.

51 % anketiranih za starost dodatno sami ne varčujejo v nobeni obliki.

43 % jih ne zaupa ali sploh ne zaupa slovenskemu pokojninskemu sistemu (59 % starih med 25-35 let; 35 % starih med 56-65 let ne zaupa ali sploh ne zaupa). Nezaupanje v pokojninski sistem je večje pri tistih, ki jih skrbi, da s pokojnino ne bodo shajali skozi mesec in pri tistih, ki ne varčujejo sami na druge načine za starost.

30 % jih poroča o negativnem odnosu do starejših oziroma diskriminaciji starejših v njihovih delovnih okoljih. Od teh pa jih 65 % poroča o stereotipih o starejših, da so počasni, nefleksibilni in ne obvladajo novejših tehnologij.

68 % anketirancev v nobenem primeru ne podpira zviševanja upokojitvene starosti.

46 % anketirancev meni, da bi zagotovljena pokojnina za 40 let pokojninske dobe morala znašati najmanj 90 % neto minimalne plače. Med odgovori »drugo« so anketiranci navajali, da bi pokojnina morala pokriti polno oskrbo v domu za starejše.

Delovni invalidi: 10 % anketirancev se je opredelilo za delovne invalide po ZPIZ, od tega 9 % III. kategorije in 1 % II. kategorije. Od teh (N = 223) jih je bilo le 19 % vključenih v poklicno rehabilitacijo. Med tistimi, ki niso bili vključeni kot razloge najpogosteje navajajo, da niso želeli menjati delovnega mesta (36 %), delodajalec temu ni bil naklonjen (16 %), prenizko nadomestilo (15 %), 10 % jih je zavrnilo poklicno rehabilitacijo.

Odgovori 454 anketiranih upokojevcev kažejo:

87 % upokojevcev ne opravlja začasnega ali občasnega dela upokojevcev.

73 % upokojevcev težko ali pa sploh ne more shajati s pokojnino. 29 % upokojevcev živi samih¹.

72 % današnjih upokojevcev se je prvič zaposlilo pred 20. letom starosti v primerjavi z 49 % aktivne generacije.

37 % anketiranih upokojevcev je dopolnilo več kot 40 let pokojninske dobe.

67 % upokojevcev se je upokojilo pred starostjo 60 let v primerjavi z 28 % današnje aktivne generacije, ki pričakuje upokojitev do te starosti.

48 % upokojevcev je zadovoljnih ali zelo zadovoljnih z življenjem po upokojitvi, 29 % pa jih je zelo nezadovoljnih ali nezadovoljnih.

20 % upokojevcev se ni treba po upokojitvi odpovedati nobeni dobrini ali aktivnosti. 30 % upokojevcev se zaradi nižjih prejemkov po upokojitvi odpoveduje primerni prehrani, 21 % primernemu ogrevanju, 10 % nakupu zdravil.

17 % upokojevcev poleg pokojnine prejema tudi pokojninsko rento iz prostovoljnega pokojninskega zavarovanja, 17 % se jih je odločilo za izplačilo rente v enkratnem znesku. 66 % upokojevcev ne prejema rente iz prostovoljnega dodatnega zavarovanja.

15 % upokojevcev porabi letni dodatek za letni dopust, ostali ga porabijo za tekoče in izredne stroške.

49 % anketiranih upokojevcev bi se zavzelo za letni dodatek v obliki 13. pokojnine (vsem enak znesek); 42 % pa za določitev LD po linearni funkciji (tisti z nižjimi pokojninami dobijo več)

60 % anketiranih upokojevcev meni, da je potrebno spremeniti način oz. formulo za usklajevanje pokojnin in odpraviti neenakosti zaradi različnih pogojev upokojevanja v preteklosti (52 %).

¹ KOMENTAR: Če gre za enočlansko upokojevsko gospodinjstvo, se dodatno zviša tveganje za revščino.

Odgovori po posameznih kategorijah anketirancev:

Lahko bi delali do naslednje starosti:

- do 60. leta: 53 % moških in 58 % žensk, 76 % proizvodnih delavcev, 77 % v storitvenih poklicih (frizer, prodajalec..)
- do 65. leta: 33 % moških in 27 % žensk, 77 % univerzitetno izobraženih
- nad 65. letom: 8 % moških in 4 % žensk, 14 % univerzitetno izobraženih
- slaba petina starih med 36 in 55 let meni, da bodo lahko delali do 65. leta starosti ali več.

Ocena lastnega zdravja:

- zelo dobro: 16 % moških, 12 % žensk
- dobro: 66 % moških, 61 % žensk
- slabo: 14 % moških, 22 % žensk, 35 % osnovnošolska izobrazba, 13 % univerzitetno izobraženih
- ocena zdravstvenega stanja (z zelo dobro in dobro) narašča s stopnjo izobrazbe
- Glede na poklic bistveno slabše ocenjujejo svoje zdravstveno stanje delavci, ki opravljajo preprosta dela (pomoč v kuhinji, čiščenje ipd.) 48 %, delo v storitvenih poklicih (frizer, prodajalec, ...) 38 %, proizvodni delavci (37 %),
- zelo slabo: 2 % moških, 4 % žensk
- poklicna bolezen: 5 % moških, 7 % žensk
- kronična bolezen: 24 % moških, 28 % žensk, 0 % mladih do 24 let, 33 % starih med 56 do 65 let, 35 % z osnovnošolsko izobrazbo, 27 % z univerzitetno izobrazbo
- tisti z več kot 45 leti pokojninske dobe so super zdravi in ne poročajo o nobeni poklicni ali kronični bolezni.

Zdravstvene težave, povezane z delovnimi obremenitvami:

- Splošna utrujenost: 24 % moških, 25 % žensk, 31 % mladih do 24 let – odstotek pada s starostjo na 18 % pri starosti 66 do 75 let
 - Mišično-kostne bolečine: 17 % moških, 20 % žensk, 21 % starih 56 do 65 let, 28 % preprosta dela (pomoč v kuhinji, čiščenje...), 24 % proizvodni delavci, 16 % pisarniški delavci, 14 % strokovnjaki
 - Stres, depresija, tesnoba: 15 % moških, 16 % žensk,
 - Težave z očmi: 14 % moških, 15 % žensk
 - Glavobol: 7 % moških, 9 % žensk.
-

Spreminjanje zmožnosti za delo s starostjo:

- Hitreje se utrudim: 24 % moških, 29 % žensk, 35 % z OŠ ali manj, 24 % univerzitetno izobraženi
- Slabše vidim: 21 % moških, 22 % žensk, 15 % z OŠ ali manj, 24 % univerzitetno izobraženih
- Upad mišične moči: 14 % moških, 15 % žensk, 22 % OŠ ali manj, 9 % univerzitetno izobraženih
- Ne čutim sprememb: 6 % moških, 5 % žensk, 3 % starih med 56 in 65 letom, kar 21 % starejših od 66 let
- Izboljšanje komunikacijskih sposobnosti: oba spola 9 %
- Izboljšanje presoje in strateškega razmišljanja: 9 % moških in 7 % žensk.